

ΧΟΡΩΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

εργασία της Ευαγγελίας –Βασιλικής Βουτυρά για το μάθημα της χορωδίας

τάξη: Νίκου Καριώτη

ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Αναγέννηση ονομάζεται η περίοδος 200 περίπου χρόνων, από τον 14^ο αιώνα ως τον 16^ο αιώνα, κατά την οποία τα γράμματα, οι επιστήμες και οι τέχνες σημείωσαν πρωτοφανή άνθηση στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα πολυσύνθετο πολιτιστικό, ιστορικό και κοινωνικό φαινόμενο, που σημειώνει το πέρασμα από το Μεσαίωνα στη σύγχρονη εποχή. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζεται από πολεμική εναντίον των θεσμών και των ιδεών που είχαν κυριαρχήσει στην Ευρώπη από την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Ο πολιτισμός της Αναγέννησης μπορεί να συνοψιστεί σε αυτό που ονομάζεται κλασικισμός και που είναι αρμονία των μορφών, ιδεώδες ισορροπίας μεταξύ ενστίκτου και λογικής, κανόνας ανθρωπιστικής συμπεριφοράς, μέτρο στα αισθήματα και στις πράξεις, συνταίριασμα πνεύματος και ύλης, αίσθηση του μέτρου.

(Ο όρος Αναγέννηση χρησιμοποιείται κάθε φορά που στην πορεία της πολιτιστικής ιστορίας παρατηρείται μια συνειδητή αναβίωση στοιχείων από την κλασική αρχαιότητα) [1],[3]

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Η Αναγέννηση θεωρείται φαινόμενο τυπικά ιταλικό, που εμφανίζεται αρχικά στη Φλωρεντία, στις αρχές του 15^{ου} αιώνα και ολοκληρώνεται κατά τη διάρκεια του 16^{ου}, για να διαδοθεί τελικά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μετά την άλωση της

Κωνσταντινουπόλεως από τους Τούρκους, το 1453, πολλοί μορφωμένοι Έλληνες, κυρίως λόγιοι, κατέφυγαν στην Ιταλία, οι οποίοι έφεραν μαζί τους τον σπουδαίο πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας. Παρολαυτά, η ιδέα μιας Αναγέννησης είχε κερδίσει έδαφος στην Ιταλία νωρίτερα (13^{ος} αιώνας).

Η Αναγέννηση εμφανίζεται ως περίοδος βαθιάς κρίσεως των δύο βασικών θεσμών του Μεσαίωνα, του παπισμού και της αυτοκρατορίας. Η άνοδος της εμπορικής, τραπεζικής και βιομηχανικής αστικής τάξεως μετέδωσε στην ευρωπαϊκή κοινωνία το ρεαλιστικό πνεύμα και δημιούργησε τη νέα μορφή του λαϊκού πνευματικού ανθρώπου, επιστήμονα και καλλιτέχνη.

Η μεγάλη αυτή ανανέωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού έχει κύριο γνώρισμά της τα πρότυπα του παρελθόντος, επάνω στα οποία θα στηριζόταν για την αναγέννηση του ιδεώδους εκείνου κόσμου και τα οποία ο Μεσαίωνας είχε καταστρέψει ή παραμορφώσει με την αυστηρότητα των μορφών που επέβαλλε. Ο άνθρωπος αρχίζει να μην έχει μεγάλη σχέση με τον άβουλο και φοβισμένο πρόγονό του, που μέχρι τότε επικρατούσε, αλλά απελευθερώνεται από τα κατεστημένα και αισθάνεται πιο υπεύθυνος για τον εαυτό

του.
[1],[3]

ΧΑΡΑΚΑΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

- Αποπροσανατολισμός της ευρωπαϊκής κοινωνίας από το θρησκευτικό στο κοσμικό
- Ανθρώπινος προορισμός είναι η επίγεια παρά η μεταθανάτια ζωή(ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας)
- Επανακτάται η επιστοσύνη των ανθρώπων στις αισθήσεις τους και ο άνθρωπος απελευθερώνεται από τα μέχρι τότε κατεστημένα
- Σύμβολο του πνεύματος γίνεται ο αρχαίος ελληνικός και ρωμαϊκός πολιτισμός
- Η αναγεννησιακή αισθητική ενοποιεί τον χώρο και βλέπει ταυτόχρονα το όλο

[1],[3]

Λόγοι που οδήγησαν σε ριζική αλλαγή αντιμετώπισης ζωής σε όλους τους τομείς του πολιτισμού

- Η παρακμή της αγροτικής φεουδαρχικής κοινωνίας
- Η άνοδος της αστικής τάξης
- Ο περιορισμός του κυρίαρχου ρόλου της θρησκείας
- Η εμφάνιση των εκκλησιαστικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
- Η αναβίωση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας
- Η αξιοποίηση της πυξίδας

[1],[3]

Στοιχεία που φθάνουν στον ύψιστο βαθμό τελειότητας με την Αναγέννηση

- βαθειά και εκλεπτυσμένη γνώση του αρχαίου κλασικού κόσμου
- λατρεία του κάλλους
- λαχτάρα για μια ειδυλλιακή ηρεμία
- έξαρση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας
- έντονη αίσθηση της αξίας του ατόμου και της δημιουργικής του ικανότητας,
- κριτική

- φιλοσοφική και επιστημονική έρευνα, βασισμένη σε μια ελεύθερη και ανθρωπιστική αντίληψη του κόσμου και της ιστορίας

[1],[3]

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης η θρησκευτική χορωδιακή μουσική υπήρξε η κύρια έκφραση της λόγιας μουσικής στη Δυτική Ευρώπη. Την περίοδο αυτή γράφτηκαν εκατοντάδες έργα για χορωδία, που εμπίπτουν σε αρκετές μουσικές φόρμες, όπως λειτουργίες, μοτέτα, ανθέμια κλπ, τα περισσότερα από τα οποία προορίζονταν για a cappella εκτέλεση(φωνητικό έργο χωρίς οργανική συνοδεία), αν και σε πολλές περιπτώσεις η χρήση μουσικών οργάνων είναι ιστορικά τεκμηριωμένη. Κυριότεροι εκπρόσωποι αυτής της εποχής, όσον αφορά στο χορωδιακό ρεπερτόριο, θεωρούνται ο Γκυγιώμ Ντυφαί, ο Ζοσκέν ντε Πρε, ο Τζιοβάννι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα και ο Ουίλιαμ Μπερντ, τα έργα των οποίων αποτελούν το απόγειο της πολυφωνίας, ενώ αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για πλήθος μετέπειτα συνθετών.

[2]

ΟΡΙΣΜΟΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ

Η χορωδία (λατ. chorus) είναι ένα μουσικό σύνολο τραγουδιστών. Η χορωδιακή μουσική, με τη σειρά της, είναι η μουσική που εκτελείται από ένα τέτοιο σύνολο. Ο όρος χορός αναφέρεται περισσότερο σε σχέση με το αρχαίο θέατρο καθώς και με τη βυζαντινή μουσική.

[2]

ΤΟ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΥΦΟΣ

Η πολιτιστική ζωή της εποχής είχε στο επίκεντρο τις τέχνες. Όσον αφορά τη μουσική, εξελίσσεται προς την κατεύθυνση της σαφήνειας, της απλότητας και της ειλικρινούς αισθησιακής γοητείας. Η ευρύτερη διάδοση της τέχνης διευρύνει και επαγγελματικές δυνατότητες. Οι μουσικοί μπορούσαν να απασχοληθούν ως διευθυντές χορωδιών, τραγουδιστές, οργανίστες, εκτελεστές, αντιγραφείς, συνθέτες, διδάσκαλοι, κατασκευαστές οργάνων, στοιχειοθέτες και εκδότες. Αντίστοιχη είναι η ανάπτυξη των μουσικών ιδρυμάτων και θεσμών: σχολεία και εκκλησιαστικές χορωδίες, εκδοτικοί οίκοι, φιλαρμονικές πολιτών.

Οι φωνητικές μορφές του 16^{ου} αιώνα περιέχουν μελωδίες με απαλή ροή που έχουν επινοηθεί αποκλειστικά για να τραγουδηθούν. Ο αναγεννησιακός κόσμος αναγνώριζε και εκτιμούσε πολύ τη μουσική α καπέλλα. Η πολυφωνία του βασίζεται στην αρχή της συνεχούς μίμησης, όπου τα μοτίβα μεταφέρονται από φωνητική γραμμή σε φωνητική γραμμή και οι φωνές μιμούνται η μία την άλλη.

Όσον αφορά την αρμονία, η Αναγέννηση κλίνει προς τις πιο γεμάτες συγχορδίες και στρέφεται προς τις περισσότερο εύηχες τρίτες και έκτες και αυξάνεται η χρήση της

διαφωνίας που συναρτάται με το κείμενο. Οι μουσικοί της Αναγέννησης δείχνουν σαφή την προτίμησή τους για τον μουσικό χρωματισμό των λέξεων, δηλαδή να επενδύουν μουσικά το κείμενο περιγράφοντας παραστατικά τις κρίσιμες λέξεις του.

Η πολυφωνική γραφή προσφέρει στον συνθέτη πολλές δυνατότητες, όπως η χρήση ενός κάντους φίρμους ως βάση για την περίτεχνη διακόσμηση των υπολοίπων φωνών. Τέλος, υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για το διμερές μέτρο.

[3]

ΤΟ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΟ ΜΟΤΕΤΟ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο όρος μοτέτο (ιταλ. mottetto, γαλλ. motet, υποκοριστικό του mot) προέρχεται είτε από τη γαλλική λέξη mot που σημαίνει "λέξη" είτε από το λατινικό ρήμα movere που σημαίνει "κινώ".

Το μοτέτο είναι η σπουδαιότερη μορφή πολυφωνικής μουσικής σύνθεσης που πρωτοεμφανίζεται το 1200 μ.Χ. (13ος αιώνας). Είναι ένα όργανο (organum) στο οποίο προστίθενται νέα κείμενα, συνήθως διαφορετικά για κάθε φωνή. Πάνω στο όργανο οικοδομούνται όλες οι υπόλοιπες πρόσθετες φωνές με τον εξής τρόπο: στην επάνω φωνή ενός όργανο –δηλαδή στον tenor- μπαίνει μια μελωδική γραμμή η οποία αποτελείται από ένα κείμενο που κάθε συλλαβή του αντιστοιχεί και σε ένα φθόγγο. Την περίοδο αυτή γίνεται έντονη η επιρροή της Γαλλοφλαμανδικής σχολής. Το αναγεννησιακό μοτέτο αποκτά θρησκευτική μορφή με απλό λατινικό κείμενο και χρησιμοποιείται στη λειτουργία και σε άλλες εκκλησιαστικές τελετές (ήταν πολύ δημοφιλή τα μοτέτα που εξυμνούσαν την Παναγία). Αυτά τα έργα γράφονται για 3 ή 4 φωνές και είναι αρκετές φορές βασισμένα σε έναν ψαλμό ή ένα άλλο κάντους φίρμους. Στο αναγεννησιακό μοτέτο οι μελωδίες και οι ρυθμοί γίνονται πιο ξεκάθαροι και το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στην υψηλότερη φωνή.

Σημαντικός νεωτερισμός είναι η τεχνική του «**ψευδούς βασίματος**» (faux bourdon). Στα τρίφωνα έργα στην Αγγλία η κύρια μελωδία (μέλος) στην πάνω φωνή συνοδεύεται από 2 χαμηλότερες φωνές με συνεχείς συγχορδίες σε α αναστροφή. Τη μεσαία φωνή αυτή που κινείται παράλληλα με την πάνω φωνή σε απόσταση τετάρτης, δηλ. λανθασμένα γιατί δε σημειώνεται, συμπληρώνουν οι εκτελεστές σύμφωνα με την ένδειξη « à faux bourdon» δηλ. με ψευδές βασίμο.

Συνθέσεις για 4 φωνές είναι πλέον ο κανόνας στο τέλος του 15^{ου} αι. Πλέον οι φωνές ονομάζονται ως εξής

- a):Discantus ή sopranus (η ψηλότερη) συνήθως με την κύρια μελωδία
- b) Contratenor altus ή altus συνήθως για αρμονικό συμπλήρωμα,
- c) Tenor έχει το cantus firmus αποτελώντας τη βάση της σύνθεσης,
- d) Contratenor bassus ή bassus, η πιο χαμηλή φωνή πάνω στην οποία στηρίζεται η αρμονία.

[3],[4],[5]

ΓΚΥΓΙΩΜ ΝΤΥΦΑΙ(1397-1474)

Η μουσική του Ντυφαί εγκαταλείπει τις τις ρυθμικές περιπλοκότητες του 14^{ου} αιώνα για χάρη ενός απλού, περισσότερο προσιτού ύφους. Χαρακτηριστικοί είναι οι ξεκάθαροι ρυθμοί και οι καλοσχεδιασμένες μελωδίες που φανερώνουν κάτι από τη γοητεία του λαϊκού τραγουδιού. Η αρμονία εμπλέκεται, γίνεται περισσότερο σύμφωνη και προαναγγείλεται μια γλώσσα βασισμένη στις τριάδες και στην αίσθηση της τονικότητας. Τέλος, ο Ντυφαί διευρύνει τη μουσική υφή προσθέτοντας άλλη μία στις τρεις προϋπάρχουσες φωνές και προσθέτει στη μουσική γραφή το ολόκληρο και το μισό.

Άλλοι εκπρόσωποι: Τζον Ντανστέιμπλ
Ζιλ Μπενσουά

Εικόνα . Μέρος παρτιτούρας μοτέτου

[Παραπομπή «Φιλεύσπλαχνη Μητέρα του Σωτήρα»
(3φωνο λατινικό μοτέτο αφιερωμένο στην Παναγία)

https://www.youtube.com/watch?v=6ZcN7GoN_Gc

[3],[5],[6],[7]

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Η Λειτουργία είναι το κυριότερο είδος θρησκευτικής μουσικής. Η πολυφωνική μουσική επένδυση της Λειτουργίας βασίζεται συνήθως σε ένα απόσπασμα γρηγοριανού άσματος. Δε χρησιμοποιείται πλέον ο όρος tenor , αλλά ο όρος cantus firmus (c.f.), που

είναι μία σταθερή μελωδία και αποτελεί αφητηρία για τη σύνθεση. Μπορεί να προέρχεται και από κοσμική μελωδία και δίνει το όνομά του σε όλη τη λειτουργία. Σε αυτή την περίπτωση, ονομάζεται Missa- παρωδία. Είναι το κέντρος φέρμους γύρω από το οποίο περιπλέκονται οι υπόλοιπες φωνές και όταν χρησιμοποιείται σε όλα τα μέρη, δρα ενοποιητικά για ολόκληρο το έργο. Ένας άλλος χαρακτηριστικός στιλιστικός νεωτερισμός της Αναγέννησης είναι η παράφραση(ή παρωδία). Μια μελωδία κοσμικού τραγουδιού αντικαθιστά το μελωδικό στοιχείο της λειτουργίας. Ως πρότυπα χρησιμοποιούνται πολυφωνικά chansons.

Οι συνθέτες επενδύουν με πολυφωνική μουσική την καθημερινή λειτουργία της εκκλησίας.

Ανάμεσα στις λειτουργίες των ειδικών τελετών σημαντικό ρόλο παίζει η Λειτουργία για τους Νεκρούς, το Ρέκβιεμ, το οποίο ψάλλεται στις κηδείες και τις επιμνημόσυνες δεήσεις.

Μέρη και τυπικό της Λειτουργίας

Ειδική Ακολουθία (Proprium) Εισοδικό τροπάριο	Τυπική Ακολουθία(Ordinarium) Κύριε (Kyrie) Δοξαστικό (Gloria)
Συναπτή Επιστολή Αντίφωνο Αλληλούια Ευαγγέλιο	 Πιστεύω (Credo)
Πρόθεση Κρύφια Εισαγωγικό	 Άγιος (Sanctus)
Κανόνας	 Ο Αμνός του Θεού (Agnus Dei)
Θεία Κοινωνία Μετά τη Θεία Κοινωνία Απόλυση	

Σήμερα τα μέρη τα μέρη της Λειτουργίας απαγγέρονται ή άδονται στην καθομιλουμένη γλώσσα τα κάθε χώρας.

- **Κύριε:** προσευχή που ικετεύει το έλεος χρονολογείται στους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού τριμερής μορφή Α-Β-Γ με 9 επικλήσεις (3 «Κύριε ελέησον», 3 «Ιησού Χριστέ ελέησον», 3 Κύριε ελέησον)
- **Δοξαστικό:** χαρούμενος δοξαστικός ύμνος παραλείπεται κατά τις περιόδους της μετάνοιας, τη Σαρακοστή προ των Χριστουγέννων και του Πάσχα

- **Πιστεύω:** ομολογία πίστης «εις έναν Θεό Παντοκράτορα» περιλαμβάνει «και Σαρκωθέντα», «Σταυρωθέντα», «και Αναστάντα»
- **Άγιος:** περιλαμβάνει «Benedictus» και «Hosanna»
- **Αμνός του Θεού:** ψάλλεται 3 φορές

ΖΟΣΚΕΝ ΝΤΕ ΠΡΕ(1440-1521)

Ο Ζοσκέν ντε Πρε ήταν μαθητής του Γιοχάνες Όκεγκεμ. Κατά τη διαμονή του στην Ιταλία, η βόρεια τέχνη του αφομοίωσε τις κλασικές αρετές της ισορροπίας και του μέτρου, την αίσθηση των αρμονικών αναλογιών και της φωτεινής δομής με ευκολία. Η μουσική του ντε Πρε είναι πολύ αισθαντική, πλούσια σε όμορφες και γαλήνιες μελωδίες με εκφραστική αρμονία. Η διαύγεια της δομής και ο ουμανισμός καταμαρτυρούν το αναγεννησιακό πνεύμα. Όσον αφορά τις λειτουργίες, ο Ζοσκέν συνέθεσε 17 τουλάχιστον μουσικές ενδύσεις χρησιμοποιώντας διαφορετικές τεχνικές βασιζοντας τη μουσική σε προϋπάρχοντα μονοφωνικά ή πολυφωνικά πρότυπα. Επίσης, έγραψε και μοτέτα και ψαλμούς.

Για τον ντε Πρε είχε πει ο Λούθηρος: «Οι μουσικοί κάνουν με τους ήχους ό,τι μπορούν, ο Ζοσκέν κάνει με αυτούς ό,τι θέλει»

[Παραπομπή «Angus Dei από τη Λειτουργία του La sol fa re mi»

(4φωνη μουσική επένδυση του Ordinarium με μιμητική δομή βασισμένη στο 5φθογγο οστινάτο)

<https://www.youtube.com/watch?v=xo6fzBpWhLA>

[3],[5],[6],[7]

AGNUS DEI

Poco adagio

O Lamb of God that tak-est a -

O Lamb of God that tak-est a -

O Lamb of God that tak-est a -

O Lamb of God that...

Poco adagio

senza Ped.

Εικόνα 2. Μέρος παρτιτούρας από το έργο "Agnus Dei"

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΩΡΙΜΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Ύστερα από την ανταρσία του Μαρτίνου Λούθηρου, δημιουργείται ένα μεταρρυθμιστικό κίνημα, το οποίο ωθεί στην Αντιμεταρρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η Εκκλησία αγωνίζεται να επιβληθεί ξανά στις σκέψεις των πιστών της. Πρώτη επίσημη αντίδραση της εκκλησίας στον νεωτερισμό της παράφρασης γίνεται στη σύνοδο του Τρέντο. Οι καρδινάλιοι ανησυχώντας για την παραφθορά του παραδοσιακού ύμνου από τους τραγουδιστές, οι οποίοι πρόσθεταν όλων των ειδών τα ποικίλματα στις γρηγοριανές μελωδίες, υποστήριξαν τη χρήση μονάχα του εκκλησιαστικού οργάνου στην Θεία Λειτουργία. Επισήμαναν ότι στις πολυφωνικές μουσικές ενδύσεις της Λειτουργίας το ιερό κείμενο είχε καταστεί δυσδιάκριτο εξαιτίας της έντονης αντίστιξης. Ορισμένοι ένθερμοι ήταν υπέρ της επαναφοράς του γρηγοριανού μέλους, ενώ άλλοι φιλόμουσοι αντιδρούσαν σε μια τόσο ακραία στάση. Τελικά, προτιμήθηκε ένα καθαρά φωνητικό ύφος, το οποίο σεβόταν την αυτοτέλεια των ιερών κειμένων, απέφευγε την φιλοτεχνία και ενθάρρυνε την ευλάβεια.

Από άλλες πηγές, φημολογείται πως η σύνοδος του Τρέντο, επίσημα, δεν απαγόρευσε καμία εκκλησιαστική μουσική και δεν κατάφερε να πάρει κάποια απόφαση ή να ανακοινώσει κάτι σχετικό με το θέμα.

[3],[5],[8]

ΠΑΛΕΣΤΡΙΝΑ / ΤΖΙΟΒΑΝΙ ΠΕΡΛΟΥΙΤΖΙ(1525-1594)

Είναι ο πιο γνωστός εκπρόσωπος της σχολής της Ρώμης του 16^{ου} αιώνα. Η επίδρασή του στην εξέλιξη της εκκλησιαστικής μουσικής ήταν διαρκής και η μουσική του αντιμετωπίζεται συχνά σαν η αποθέωση της αναγεννησιακής πολυφωνίας. Γεννήθηκε στην πόλη Παλεστρίνα, κοντά στη Ρώμη. Στη Ρώμη είναι καταγεγραμμένος ως χορωδός και το μεγαλύτερο μέρος της καριέρας του το πέρασε εκεί. Επηρεάστηκε από το ύφος της βόρειας ευρωπαϊκής πολυφωνίας που κυριαρχούσε τότε στην Ιταλία και ήταν πολύ ευαίσθητος στις ανάγκες της ανθρώπινης φωνής. Έγραψε εκατοντάδες συνθέσεις . Ανάμεσα σε αυτές, 105 λειτουργίες, 140 μαδριγάλια και πάνω από 300 μοτέτα. Οι λειτουργίες του δείχνουν και την εξέλιξη του ύφους του.

Σύμφωνα με το Fux, ο Palestrina θεμελίωσε τις παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές :

- Η ροή της μουσικής είναι δυναμική, όχι στατική.
- Η μελωδία δεν πρέπει να περιέχει πολλά πηδήματα μεταξύ των φθόγγων.
- Όταν υπάρχει πηδύσμα, πρέπει αμέσως να γίνει και ένα βήμα πίσω, προς την αντίθετη κατεύθυνση.
- Οι διαφωνίες πρέπει να είναι περιορισμένες στους διαβατικούς φθόγγους και στα ασθενή μέρη του μέτρου.

{Παραπομπή : Gloria από την Λειτουργία του Πάπα Μάρκελου
[6φωνη Λειτουργία(SAATTB), μουσική ένδυση του Ordinarium]}

<https://www.youtube.com/watch?v=5k3bfqQ1SpU>

[3],[8]

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η κοσμική μουσική της Αναγέννησης απευθύνεται σε ένα ευρύ ακροατήριο και παίζεται από επαγγελματίες, αλλά και από ερασιτέχνες μουσικούς. Με την άνοδο της μεσαιάς τάξης η ενασχόληση με την μουσική στο χώρο της οικίας γίνεται όλο και πιο δημοφιλής. Πλέον οι μουσικές σπουδές θεωρούνται μέρος της καλής ανατροφής μιας νέας κοπέλας ή ενός νέου αγοριού. Επίσης, οι γυναίκες αρχίζουν να διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο στην εκτέλεση της μουσικής στους οίκους και στις αυλές.

Από την ένωση της ποίησης και της μουσικής γεννιούνται δύο σημαντικά είδη κοσμικής μουσικής: το σανσόν και τα μαδριγάλι.

[3]

ΣΑΝΣΟΝ

Το σανσόν του 15^{ου} αιώνα είναι το αντιπροσωπευτικό μουσικό είδος που επικράτησε στις αυλές των δούκων της Βουργουνδίας και των βασιλιάδων της Γαλλίας, οι οποίοι υπήρξαν μεγάλοι προστάτες των τεχνών. Γράφεται για 3 φωνές συνήθως, από τις οποίες η μία ή και οι δύο χαμηλότερες αποδίδονται από μουσικά όργανα. Τα σανσόν μελοποιούν την ερωτική ποίηση στις αυλές της γαλλικής Αναγέννησης. Τα ποιήματα έχουν τη μορφή ροντώ, μπαλάντα ή βιρελαί. Ένας κύριος εκπρόσωπος ήταν ο Γιοχάνες Όκεγκεμ (1410-1497)

[Παραπομπή: «Deo Gratias»

(Σανσόν, σύνθεση για 3 φωνές που περιέχει τέσσερις 9φωνους κανόνες)

<https://www.youtube.com/watch?v=91jag9yqiqE>

[3],[5]

Leonhardus Paminger, XVI. uocum.
 Quatuor ex hac in Vniuerso Quaelibet post tria Tempora.

Profunditatem diuitiarum sapientiae et scientiae
 Dei quam in scrutabilia sunt iudicia eius et in peruestigabiles vias eius. Quis enim cognouit mentem
 Domini? aut quis fuit illi consiliarius? aut quis eius prius

Εικόνα 3. Μέρος παρτιτούρας από το έργο "Deo Gratias"

ΡΟΛΑΝ ΝΤΕ ΛΑΣΟΥΣ(1532-1594)

ο Λάσους, κοσμοπολίτης καθώς ήταν, ενσωμάτωσε στην τέχνη του τα κύρια ρεύματα της αναγεννησιακής μουσικής, τη γαλλική κομψότητα και την πνευματική ευστροφία, την ολλανδική ικανότητα εμβάθυνσης καθώς και την αισθησιακή ομορφιά των Ιταλών. Η μουσική του συνδυάζει πάθος, τρυφερότητα, ευφύια, ευθυμία και τέλος μυστικισμό. Άλλα στοιχεία του είναι η ελευθερία έκφρασης και η χρήση σύντομων λυρικών ποιημάτων κοσμικής φύσης στη γλώσσα, το οποίο έφερε μια στενότερη σχέση ανάμεσα στις λέξεις και τη μουσική. Τα κείμενά του απλώνονται σε μεγάλη κλίμακα συναισθημάτων, από ερωτικά και άσεμνα έως θρησκευτικά(τραγουδία, λειτουργίες, μοτέτα, μαδριγάλια, ψαλμοί).

[Παραπομπή: «Καλημέρα καρδιά μου»
 (4φωνη γαλλική σανσόν με ελεύθερη μορφή)

<https://www.youtube.com/watch?v=ft8FlkZYLAg>]

[3],[5]

ΜΑΔΡΙΓΑΛΙ

Άλλος ένας τύπος χορωδιακής μουσικής της Αναγέννησης αποτελεί και το μαδριγάλι, το κείμενο του οποίου είναι κοσμικό. Αν και αρχικά προοριζόταν για οικιακή εκτέλεση από ερασιτέχνες τραγουδιστές, η ανάθεση σε χορωδίες και ολιγομελή φωνητικά σύνολα δεν

ήταν ανύπαρκτη. Πρωτοεμφανίζεται στην Ιταλία του 14^{ου} αιώνα και λαμβάνει δύο κύριες μορφές: το μαδριγάλι του τρετσέντο και το κυρίως μαδριγάλι του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνων (εμφανίζεται και εκτός Ιταλίας). Αργότερα, αναπτύσσονται και άλλοι τύποι, όπως το αγγλικό μαδριγάλι και το μαδριγάλι κοντσερτάντο, που αποτέλεσαν τη βάση για την ανάπτυξη άλλων ειδών φωνητικής μουσικής, όπως η σανσόν, η καντάτα και η άρια. Το κείμενο που περιέχει είναι ένα σύντομο ποιήμα με λυρικό ή στοχαστικό ύφος, σπάνια μεγαλύτερο από 12 γραμμές, που χαρακτηρίζεται από λεκτική κομψότητα και λεπτότητα συναισθήματος. Γνωρίσματά του είναι οι συγκινητικές λέξεις για τον θρήνο, τον στεναγμό, το ρίγο και τον θάνατο. Τα θέματα που πραγματεύεται είναι ο έρωτας, ο ανικανοποίητος πόθος και περιέχει στοιχεία ευθυμίας, σάτιρας και πολιτικής πραγματικότητας.

Στην Αγγλία τα μαδριγάλια αντικατοπτρίζουν όλη την λαμπρότητα της ελισαβετιανής εποχής. Τα κείμενα των μαδριγαλίων είναι στην αγγλική γλώσσα και τα κείμενα απλοποιούνται. Επίσης, καλλιεργήθηκαν νέες μορφές κωμικών μαδριγαλίων με επωδούς από συλλαβές δίχως νόημα.

Στις μέρες μας τα μαδριγάλια αποτελούν εξίσου αναπόσπαστο μέρος του σύγχρονου χορωδιακού ρεπερτορίου.

[Παραπομπή: «Ο occhi manza mia»

(4φωνο μαδριγάλι)

<https://www.youtube.com/watch?v=R3mnTjNh3qc>

«Ωραία Φύλις»

(4φωνο αγγλικό μαδριγάλι με 6στιχο ποιήμα και πολυφωνικό ύφος)

https://www.youtube.com/watch?v=cE_7aqtgquo

[2],[3],[5],[9]

A L T O. f

Occhi manza mia // cigli dorati O occhi manza mi-
 a // cigli dorati O faccia d'vnal- na //
 fralucenti tienemi mente gioia mia bella guardam' vn poc' a me a me a me a me fami con-
 tiento tienemi mente gioia mia bella guardam' vn poc' a me a me a me a me fami contiento.

C 3

Εικόνα 4. Άλτο φωνή στο έργο "O occhi manza mia"

Βιβλιογραφία

- ❖ <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/677-renaissance> [1]
- ❖ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CE%BF%CF%81%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1#%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7> [2]
- ❖ Η Απόλαυση της Μουσικής-Joseph Machlis, Kristen Forney [3]
- ❖ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%84%CE%AD%CF%84%CE%BF> [4]
- ❖ <http://historia-musicae.blogspot.gr/> [5]
- ❖ <http://lyk-mous-laris.lar.sch.gr/arxeia/music/anagennhsh.pdf> [6]
- ❖ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE [7]
- ❖ <http://music-in-history.com/page-74.html>[8]
- ❖ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B1%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B9>[9]

